

каў генлейнаўцаў (судэтанямецкую партыю, лідэры К.Генлейн і інш.) высуन्छу патрабаванні поўнай аўтаноміі Судэцкай вобл. і правядзення там плебісцыту па яе самавызначэнні. Гэта абвастрала адносіны судэцкіх немцаў з урадам Чэхаславакіі (Судэцкі крызіс). У сярэдзіне мая пачалося перамяшчэнне герм. войскаў да мяжы з Чэхаславакіяй. Урад апошняй 20 мая абвясціў частковую абмобілізацыю. Зах. саюзнікі Чэхаславакіі Вялікабрытанія і Францыя, імкнучыся ўрэгуляваць свае адносіны з Германіяй, настойвалі на прыняцці патрабаванняў генлейнаўцаў. Пасля некалькіх дыпламат. місій, у т.л. сустрэч Чэмберлена з Гітлерам 15 і 22 вер., і па просьбе Мусаліні Гітлер пагадзіўся абмеркаваць чэхаславацкае пытанне на канферэнцыі ў Мюнхене. Паводле М.п.

Чэхаславакія пад націскам Вялікабрытаніі і Францыі на працягу 10 дзён (1—10 кастр.) мусіла перадаць Германіі Судэцкую вобл. з усімі найўнімі там збудаваннямі (каля $\frac{1}{4}$ насельніцтва, амаль $\frac{1}{5}$ тэрыторыі, палавіна цяжкай прам-сці, значныя ваен. ўмацаванні). М.п. наблізіла акупацыю герм. войскамі ўсёй Чэхаславакіі (сак. 1939) і развязванне 2-й сусв. вайны Германіяй. 30 вер. падпісана таксама *англа-германская дэкларацыя 1938* аб ненападзенні. Пасля вайны Судэцкая вобл. вернула Чэхаславакіі. Канчаткова юрыд. нязначнасць М.п. замацавана паводле дагавора паміж Чэхаславакіяй і ФРГ ад 11.12.1973.

Літ.: Документы по истории мюнхенского совора, 1937—1939. М., 1979; Мюнхен — преддверие войны: (Ист. очерки). М., 1988; Борисов А.Ю. Мюнхенская трагедия: (Размышления спустя полвека). М., 1988; Тейлор Т. На пути к Мюнхену: Пер. с англ. // От Мюнхена до Токийского залива: Взгляд с Запада на трагич. страницы истории второй мировой войны. М., 1992; Ширер У. Капитуляция в Мюнхене: Пер. с англ. // Там же. У.Я.Калатков.

МЮНХЕНСКАЯ ПІНАКАТЭКА, гл. ў арт. *Баварскія дзяржаўныя зборы карцін.*

МЮНХЕНСКИ УНІВЕРСИТЭТ, адзін са старэйшых і буйнейшых ун-таў Германіі. Засн. ў 1472 у г. Ингалыштат герцагам Людвігам. У 1800 пераведзены ў Ландсгут, з 1826 у г. Мюнхен. У 1997/98 навуч. г. каля 60 тыс. студэнтаў; ф-ты: каталіцкай тэалогіі, пратэстанцкай тэалогіі, юрыд., прамысл. эканомікі, паліт. эканоміі, лясной гаспадаркі, мед. (у т.л. стоматалогія), вет., гісторыі мастацтва, філасофіі, тэорыі навук, статыстыкі, псіхалогіі і педагогікі, антрапалогіі, моў і л-р, сач. навук, матэматыкі, фізікі, хіміі і фармакалогіі, біялогіі, навук аб Зямлі. У складзе ун-та н-д. лабараторыі, цэнтры, ін-ты, у т.л. лабараторыя ядз. фізікі, цэнтры лінгвістычных даследаванняў, па вывучэнні Японіі, малекулярнай біялогіі, ін-т педагогікі. Б-кі: універсітэцкая (2,5 млн. тамоў), ф-таў (3 млн. тамоў). Астр. і геафіз. абсерваторыі, бат. сад.

В.М.Наумчык.

МЮНЦ (Müntz) Іаган Генрых (1727, г. Мюльгаўзен, Германія — 1798), мастак-пейзажыст, падарожнік. У 1760-я г. жыў у Лондане, вандраваў па Італіі (1762, 1785), Грэцыі (1763), Галандыі (1772). У 1780-я г. ў Рэчы Паспалітай,

дзе ў званні маёра служыў у пляменніка караля, падскарбія ВКЛ С.Панятоўскага. Па вайск. і гасп. заданнях ездзіў па Украіне, Малдове і Беларусі, рабіў замалеўкі гарадоў, замкаў, вёсак, тыпаў насельніцтва, пісаў пейзажы. Адначасова вёў падарожныя нататкі. У 1783 па дарозе з Украіны ў Літву рабіў на Беларусі замалеўкі палескіх вёсак, Белавежскай пушчы. Апісаў умовы мясц. гаспадарання, адзначыў, што палескія балоты прыдатныя для меліярацыі на ўзор Галандыі. Даў характарыстыку жыхароў: «Мясцовыя насельнікі ўвогуле людзі дабрадушныя, добрыя патрыёты, яны ладна складзены і моцныя на работу». З 1792 працаваў у Каселі ў курфюрста гесенскага.

В.С.Паднякоў.

МЮНЦЭР (Müntzer, Munzer) Томаз (каля 1490, г. Штольберг, Германія — 27.5.1525), рэлігійны дзеяч, адзін з ідэолагаў *Рэфармацыі* і кіраўнікоў *Сялянскай вайны 1524—25* у Германіі. Вучыўся ва ун-тах Лейпцыга і Франкфурта-на-Одэры. Адзін з найб. адукаваных тагачасных ням. тэолагаў. З 1518 прыхільнік *М.Лютэра*. Паводле яго рэкамендацыі ў 1520—21 быў святаром у г. Цвікаў (Саксонія), дзе зблізіўся з сектай *анабатыстаў*, але ідэяна разыхоўся з лютэранамі. У 1521 наведваў Чэхію, у т.л. Прагу, дзе прапаводаваў радыкальную *Рэфармацыю* (т.зв. «Пражская адозва») і абвясціў сябе прыхільнікам вучэння *Я.Гуса*. З 1523 святар у г. Альштэт (Шюрынгія), дзе арганізаваў «Саюз выбранных» — тайнае т-ва, якое мела на мэце звяржэнне ўлады князёў; канчаткова адышоў ад супрацоўніцтва з лютэранамі. Выступаў супраць «мёртвай літары» царк. вучэння, развіваў уяўленне пра ўнутр. веру, якая дазваляе мысліць і дзейнічаць у адпаведнасці з божым прадвызначэннем. Гал. задачу *Рэфармацыі* разумеў у абвясчэнні блізкага сац. паліт. перавароту, які павінен быць здзейснены масай сялян і гар. беднякоў. Прапагандаваў ідэю ўстанаўлення «царства божага на зямлі», адмаўляў прыватныя інтарэсы, але выступаў за ўмацаванне дробнасялянскай працоўнай уласнасці. У час Сял. вайны з лют.—сак. 1525 кіраваў паўстанцамі Шюрынгіі, спрабаваў стварыць у Мюльгаўзене адзіны цэнтр кіраўніцтва вайной. Пасля паражэння свайго атрада 15.5.1525 каля г. Франкенгаўзен трапіў у палон і пакараны смерцю.

Літ.: Ивонин Ю.Е. «Вся власть должна быть отдана простому народу» // И живы памяти столетий: Очерки о вождях нар. движений в средневековой Европе. Мн., 1987; Лазарев В.В. Становление философского сознания нового времени. М., 1987; Ревуненкова Н.В. Ренессансное свободомыслие и идеология Реформации. М., 1988.

В.Р.Языкович.

МЮОНІЙ, мезоній, вадародападобная сістэма, якая складаецца з дадатнага *мюона* (μ^+) і *электрона*. Хім. сімвал Mu . Мае хім. ўласцівасці, аналічныя ўласцівасцяма атам вадарода.

Утвараецца ў ортастане са *спінам I* (спіны μ^+ і электрона паралельныя) ці ў парастане са спінам 0 (спіны антыпаралельныя), рознасць энергій паміж якімі роўная $3 \cdot 10^{-6}$ эВ; паміж імі магчымы пераходы з выпраменьнем частаты 4463,16 МГц. Актыўна ўступае ў хім. рэакцыі, характэрныя для атам вадарода. Скорасць рэакцыі вызначаецца па частаце *спрэсці* спіна ў магн. полі (гл. *Мезонная хімія*).

МЮОНЫ, м ю - мезоны, нестабільныя зараджаныя *элементарныя часціцы*, якія маюць спин $\frac{1}{2}$, час жыцця $2,2 \cdot 10^{-6}$ с і масу электрона, у 207 разоў большую за масу электрона; адносяцца да *лептонаў*. Адмоўна зараджаны (μ^-) і дадатна зараджаны (μ^+) М. з'яўляюцца антычасціцамі адзін аднаго.

Эксперыментальна выяўлены ў касм. праменьнях амер. фізікамі К.Андэрсанам і С.Нэдэрмаэрам (1936—37). Асн. крыніцы М. — распад піонаў і каонаў (гл. *Мезоны*), якія інтэнсіўна нараджаюцца пры сутыкненнях *адронаў*, працэс нараджэння пар μ^+ μ^- фотонамі высокіх энергій, распады гіперонаў, «зачараваных» часціц і інш. Па сваіх уласцівасцях ва ўсіх вядомых уземадзеяннях μ^+ паводзіць сябе аналагічна электрону, ад якога адрозніваецца толькі масай (μ^- — е-універсальнасць). *Слабае ўзаемадзеянне* М. выклікае іх распад на электрон (ці пазітрон) і адпаведнае нейтрына, што вызначае час жыцця М. у вакууме. У рэчыве павольныя М. страчваюць энергію на іанізацыю атамаў і могуць сплысці. Пры гэтым μ^- прыцягваецца ядром атама і ўтвараецца *мезатал*, а μ^+ далучае да сябе электрон і ўтвараецца *мюоній*. *І.С.Саўчункевіч.*

МЮРАТ (Murat) Іаахім (25.3.1767, г. Лабастыд-Мюра, Францыя — 13.10.1815), французскі ваен. і дзярж. дзеяч. Маршал Францыі (1804), герцаг Бергскі і Клеўскі (1806). Кароль Неапалітанскага каралеўства пад імем Іаахім-Напалеон

[1808—15]. У франц. арміі з 1787. Вызначыўся пры задушэнні мянцжу раялістаў у 1795, у Італьянскім (1796—97) і Егіпецкім (1798—99) паходах *Напалеона I*, садзейнічаў захопу ім улады ў Францыі. Удзельнік усіх *Напалеонаўскіх вайнаў*. У час вайны 1812 супраць Расіі камандаваў кав. корпусам, удзельнічаў у баях каля Астроўна, Смаленска, С. Таруціна, *Барадзінскай бітвы 1812*. Пасля ад'езду Напалеона I у Францыю (5.12.1812) да студз. 1813 камандаваў рэшткамі «вялікай арміі»; на баку Напалеона ўдзельнічаў у бітвах пры Дрэздэне і Лейпцыгу. У студз. 1814 заключыў тайны саюз з Аўстрыяй і Вялікабрытаніяй з мэтай захаваць неапалітанскі прастол, але яго дамаганні адхіліў *Венскі кангрэс 1814—15*. У пераход *«Ста дзён»* выступіў на баку Напалеона I, быў разбіты ў Італіі і ўцёк на в-аў Корсіка. Каб вярнуць сабе прастол, на чале невял. атрада высадзіўся на Пд Італіі, але схоплены аўстрыйцамі і па прыговору ваен. суда расстраляны.

Літ.: Т ю л а р Ж. Мюрат, или Пробуждение нации: Пер. с фр. М., 1993.